

Oponentský posudek – Diplomová práce

Barbora Námerová: „Magická kríza“ – dramatický model pre príbehy z oblasti "nadprirodzeného škodenia"

Na AMU jsem se doposud nesetkal s diplomovou prací, která by podávala tak zevrubný teoretický či teoretizující výklad k současně obhajovanému scénáři, jako je tomu v případě práce Barbory Námerové. Vybavila se mi nad ní historika o diplomové práci Václava Havla, který roku 1966 konsternoval zkušební komisi při ukončování svého dálkového studia dramaturgie na DAMU sofistikovaným teoretickým výkladem dramaturgických principů své tehdy již mezinárodně proslulé Zahradní slavnosti. Při samozřejmém vědomí rozdílů mezi oběma diplomandy bychom neměli přehlédnout, co mají společného: schopnost nahlédnout vlastní kreativní proces takřkajíc zvenčí, jinými slovy ve své osobě abstrahovat tvůrce od interpreta. Tvůrce ovšem tvůrčí proces vždy průběžně reviduje v procesu vlastního hodnocení vytvářeného díla; jen málokterý ale přitom dokáže oba procesy od sebe vědomě rozlišit a sebehodnotící postupy s dostatečnou zřetelností reflektovat a strukturovaně popsat. Barbora tuto schopnost prokazuje způsobem, který sám o sobě z její práce činí nadprůměrný výkon. Text lze obsahově rozdělit na dvě zhruba stejně rozsáhlé části. V první polovině Barbora v obecné rovině představuje komplex fenoménů, který je častým předmětem etnologických či antropologických výzkumů a za jehož referenční body lze pokládat postavy čarodějky či čaroděje a magické postupy, jejichž prostřednictvím škodí svým obětem, jakož i obranné rituály těchto obětí, jimž mohou být nápomocni zvláštními schopnostmi obdaření léčitelé. Druhou polovinu představuje výklad vlastního Barbořina scénáře Svetlonoc prizmatem jedné z metodologií recentně uplatněné při výzkumu uvedených fenoménů. Z literatury předmětu představují pro Barboru určující čtenářský zážitek jednak práce Tatiany Bužekové, která sleduje projevy magického škůdcovství a obrany proti uřknutí na současném Slovensku, a zejména pak práce francouzské antropoložky Jean Favret-Saada. Ve společném jmenovateli jejich analýz nedávných „čarodějnických“ případů v kraji nedaleko Paříže, popsaných jako „příběhy“ o dobývání nadvlády nad potenciální obětí, Barbora rozpoznala strukturu popsatelnou terminologií, jež je svým způsobem ekvivalentní termínům dramaturgické analýzy. Klíčové momenty dějů analyzovaných Favret-Saada, momenty ztráty, vzdoru oběti a jejího obrácení, se tak v rovině dramaturgické analýzy přibližují bodům obratu. Budeme-li tu konstatovat, že příběh o (magickém) útoku a obraně vůči němu se tak v podstatě jeví jako příběh o porušení a obnovení rovnováhy moci, a naplňuje tedy jedno z elementárních syžetových či dramatických schémat, zní to vlastně velmi „samozřejmě“;

Barbora nás ovšem na tuto „samozřejmost“, kterou doposud nikdo nevnímal jako skutečnost hodnou hlubšího zájmu, musela nejprve upozornit svým důvtipným náhledem jedné mezioborové příbuznosti.

Barbora přiznává jistou fascinaci vědeckou metodologií a disciplínou, která se může stát, jak to dokládá vlastní zkušeností, inspirativní „roznětkou“ pro kreativní proces. Zároveň však zdůrazňuje, že pasivně nepodléhá premisám a postupům vědeckého výkladu a nehodlá pojímat odborný text jako závazný, kanonický předpis. Metodologický model Jean Favret-Saada vnímá jako inspirativní „kostru“, s jejíž pomocí se pokouší ostřeji nahlédnout a lépe pochopit stavbu vlastního příběhu a charakter svých postav. Pokud bychom Barbořin postup parafrázovali pomocí fenoménů, které sama zkoumá, mohli bychom snad říci, že přijala od francouzské antropoložky její metodu se vstřícnou důvěrou jako dobře míněný dar, svého druhu ochranný amulet, který jí pomohl zorientovat se v „kouzelném“ světě vlastní kreativity a snad se i vyhnout určitým nástrahám svého scénáře. Nepřipadá mi případné zastavovat se u jednotlivých konfrontací „těla“ scénáře s aplikovanou metodologickou „kostí“ a rozlišovat ty nápaditější od těch méně přesvědčivých; mám za to, že bychom tím jen zaplašili „kouzlo“, jímž Barbora vládne a které spočívá ve schopnosti přijmout vědecký postup jako možnou a vděčnou inspiraci tvorby, ale zároveň se jím nenechat zotročit -- jinak řečeno, diplomandka si umí z respektované metody vzít to nejlepší, ale neaplikuje ji jako doslovné dogma. Práci Barbory Námerové navrhuji k obhajobě a udělení klasifikace A.

Mgr. Marek Vajchr